

2.1. IZOSTANAK ISTRAGE UPRKOS DOKAZIVIM TVRDNJAMA NAVODNE ŽRTVE

PREDMET *SEVTAP VEZNEDAROĞLU PROTIV TURSKE*
(predstavka br. 32357/96)

PRESUDA
Strazbur, 11. april 2000.

U predmetu *Sevtap Veznedaroğlu protiv Turske*,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), koji je zasjedao u vijeću u sledećem sastavu:

C. L. ROZAKIS, *predsjednik*,
M. FISCHBACH,
G. BONELLO,
P. LORENZEN,
A. B. BAKA,
E. LEVITS, *sudije*,
F. GÖLCÜKLÜ, *ad hoc sudija*,
i E. FRIBERGH, *sekretar odjeljenja*,

pošto je razmatrao predmet na zatvorenoj sjednici 30. marta 2000,
donosi sljedeću presudu, usvojenu istog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 32357/96) protiv Turske koju je Evropskoj komisiji za ljudska prava (u daljem tekstu „Komisija“) u skladu sa nekadašnjim članom 25 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu „Konvencija“) podnijela turska državljanka, Sevtap Veznedaroğlu (u daljem tekstu „podnositeljka predstavke“), 6. aprila 1996.

2. Podnositeljku predstavke je zastupao Sezgin Tanrıku, advokat iz Diyarbakira (*Diyarbakır*). Vladu Turske (u daljem tekstu „Država“) je zastupao njen zastupnik, Alev Kılıç, izvanredni i opunomoćeni ambasador i stalni predstavnik Turske u Savjetu Evrope.

3. Podnositeljka predstavke je tvrdila da je bila mučena, dok je bila privorena u policiji, što predstavlja povredu člana 3 Konvencije.

4. Predstavka je proslijeđena Sudu 1. novembra 1998, kada je Protokol br. 11 uz Konvenciju stupio na snagu (čl. 5, st. 2 Protokola br. 11).

5. Predstavka je dodijeljena Drugom odjeljenju Suda (pravilo 52, st. 1 Poslovnika Suda). U tom Odjeljenju, Vijeće koje će odlučivati o predmetu (čl. 27, st. 1 Konvencije) formirano je u skladu sa pravilom 26, stav 1 Poslovnika Suda. Rıza Türmen, sudija izabran na predlog Turske, povukao se iz odlučivanja u predmetu (pravilo 28). Država je, shodno tome, postavila Feyyaza Gölcüklüa kao *ad hoc* sudiju (čl. 27, st. 2 Konvencije i pravilo 29, st. 1).

6. Odlukom od 31. avgusta 1999. Vijeće je predstavku proglasilo prihvatljivom.

7. I podnositeljka predstavke i Država su priložili napomene o meritumu (pravilo 59, st. 1). Vijeće je, nakon konsultacija sa stranama u postupku, odlučilo da nije potrebna usmena rasprava o meritumu (pravilo 59, st. 2 *in fine*), a svaka od strana je pismeno odgovorila na napomene druge strane.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

8. Činjenično stanje, kakvim ga je predstavila podnositeljka predstavke, ukratko je izloženo u nastavku. Država osporava opis činjenica koji je dala podnositeljka predstavke.

9. Podnositeljka predstavke je u relevantnom periodu pohađala poslediplomske studije javnog prava na Univerzitetu u Diyarbakiru i bila je udata za pravnika koji je 1990. bio pokrajinski predsjednik Udruženja za ljudska prava u Diyarbakiru. Prema navodima podnositeljke predstavke, nju je zbog pozicije koju je zauzimao njen suprug stalno pratila policija.

10. Četvrtog jula 1994, oko 15 časova, osam policajaca je uhapsilo podnositeljku predstavke u njenoj kući, zbog sumnje da je pripadala Kurdskoj radničkoj partiji (u daljem tekstu „PKK“), ilegalnoj organizaciji.

11. Podnositeljka predstavke je radi pregleda odvedena kod ljekara, specijaliste sudske medicine. Poslije ljekarskog pregleda, vezane su joj oči i odvedena je na nepoznatu lokaciju i smještena u ćeliju. Poslije izvjesnog vremena, ponovo su joj vezane oči i odvedena je u drugu prostoriju da bi bila ispitivana.

12. Podnositeljku je ispitivalo približno 15 policajaca, koji su je optužili za stvaranje veza sa PKK i rad za tu organizaciju u inostranstvu. Ona je onda skinuta i obješena za ruke. Davani su joj elektroškovi po ustima i polnim organima. Poslije pola sata spuštena je na zemlju, jer se onesvijestila. Islednici, koji su joj prijetili smrću i silovanjem, rekli su joj da ne treba da se bavi ljudskim pravima. Onda je odvedena u svoju ćeliju. Sledećeg dana je ponovo mučena i prijećeno joj je smrću i silovanjem. Mučenje se nastavilo tokom četiri dana. Tokom prva dva dana njenog lišenja slobode, nije joj dato ništa za jelo. Kasnije je dobila samo parče hljeba i nekoliko maslina.

13. Tokom njenog lišenja slobode, od podnositeljke predstavke je zahtijevano da potpiše neka dokumenta. Rečeno joj je da bi bila mučena i silovana, ako ne bi pristala da ih potpiše. Podnositeljka predstavke je potpisala ta dokumenta. U tim dokumentima, kao objašnjenje za tragove mučenja na njenom tijelu, navedeno je da je podnositeljka predstavke pala dok je pokazivala mjesto koje koristi PKK. Policajci su kremom liječili njene povrede.

14. Policajci su je 13. jula 1994. odveli ljekaru specijalisti sudske medicine, koji je sačinio izvještaj, u kom se navodi: „tokom pregleda Sevtap Veznedaroğlu, modrice ljubičaste boje primijećene su na lijevoj nadlaktici, površine 1x1 cm, i na desnoj potkoljenici, površine 3x1 cm“.

15. Podnositeljka predstavke je 15. jula 1994. u pratnji policajaca odvedena u Državnu bolnicu u Dijarbakiru, gdje ju je pregledao ljekar specijalista sudske medicine. U svom izvještaju od 15. jula 1994. ljekar je zabilježio postojanje onih istih modrica na ruci i nozi podnositeljke koje su spomenute u ranijem izvještaju, od 13. jula 1994. U izvještaju se zaključuje da zdravlje podnositeljke predstavke nije ugroženo i da je ona u stanju da radi.

16. Petnaestog jula 1994. podnositeljka predstavke je izvedena pred javnog tužioca u Sudu za bezbjednost države u Dijarbakiru. Sudski spisi u njenom predmetu sadržali su izvještaje ljekara od 4, 13. i 15. jula 1994. Podnositeljka predstavke je pred javnim tužiocem tvrdila da je potpisala izjavu o priznanju pod pritiskom i pošto je bila mučena dok je bila lišena slobode. Javni tužilac je u predmetu zabilježio da podnositeljka predstavke nije potvrdila izjavu koju je dala policiji.

17. Istog dana podnositeljka predstavke je izvedena pred zamjenika sudije pri Sudu za bezbjednost države u Dijarbakiru. Podnositeljka predstavke je sudiji ponovila da ne priznaje izjavu koju je od nje uzela policija „pošto je bila mučena i držana pod prinudom nekoliko dana ... i da joj je policija držala ruku i prisilila je da potpiše izjavu policiji“. Izjava podnositeljke predstavke je zabilježena u zapisniku sa saslušanja pred sudijom. Sudija je naredio da podnositeljka predstavke bude puštena na slobodu. Javni tužilac je, sa svoje strane, naredio da se podnositeljka predstavke izvede na suđenje pred Sud za državnu bezbjednost u Dijarbakiru zbog optužbe da je član PKK.

18. Osamnaestog jula 1994. podnositeljki predstavke je u bolnici Medicinskog fakulteta Univerziteta Dikle (*Dicle Üniversitesi*) izdato uvjerenje u kome se navodi da na dvadeset dana nije sposobna za rad. Prema izvještaju ljekara, podnositeljka predstavke je болоvala od bronhopneumonije.

19. Tridesetog oktobra 1995. Sud za bezbjednost države u Dijarbakiru je zbog nedostatka dokaza oslobodio podnositeljku predstavke. Podnositeljka predstavke tog dana nije bila u sudu. U svojoj odluci sud je naveo sljedeću izjavu podnositeljke predstavke, datu tokom usmene rasprave pred sudom održane 13. oktobra 1994. i zabilježenu u zapisniku.

„Iako je u svojim izjavama datim policiji okrivljena priznala krivično djelo koje joj se stavlja na teret, ona je u kasnijoj fazi postupka pred pravosudnim

organima tvrdila da je te izjave dala pod prinudom i čak usljed mučenja, i potpisala ih, a da ih nije pročitala.“

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

20. Turski Krivični zakonik propisuje kao krivično djelo podvrgavanje osobe mučenju ili zlostavljanju (čl. 243 i 245, pri čemu se drugi navedeni član primjenjuje na optužbe protiv državnih službenika).

21. Krivične prijave se mogu podnijeti, prema članovima 151 i 153 Zakonika o krivičnom postupku, javnom tužiocu ili lokalnim upravnim vlastima. Javni tužilac i policija imaju dužnost da istraže krivična djela koja su im prijavljena, pri čemu tužilac odlučuje da li će biti preduzeto krivično gonjenje, u skladu sa članom 148 Zakonika o krivičnom postupku. Osoba koja je podnijela krivičnu prijavu može uložiti žalbu protiv odluke javnog tužioca da ne pokrene krivični postupak.

22. Ukoliko je navodni izvršilac krivičnog djela državni funkcioner ili državni službenik, za krivično gonjenje je neophodna dozvola lokalnog upravnog savjeta (izvršnog odbora pokrajinske skupštine). Na odluku lokalnog savjeta može se uputiti žalba Državnom savjetu; protiv odluke kojom se odbija zahtjev za krivično gonjenje ulaže se žalba ovog tipa, i to obavezno, po sili zakona.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 3 KONVENCIJE

23. Podnositeljka predstavke je tvrdila da je bila mučena, što predstavlja povredu člana 3, koji glasi:

„Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.“

24. Podnositeljka predstavke je tvrdila da je od 4. do 15. jula 1994. bila lišena slobode i da je tokom tog perioda bila mučena i zlostavljana. Ona smatra da njene izjave date nadležnim organima u vezi sa ovim, zajedno sa uvjerenjem koje je izdao Medicinski fakultet Univerziteta Dikle, potvrđuju njene navode.

25. Država je poricala tvrdnje podnositeljke predstavke. Ona je istakla da je povodom krivične prijave podnositeljke predstavke sprovedena istraga vjerodostojnosti ljekarskog uvjerenja koje je navodno izdao Medicinski fakultet Univerziteta Dikle, odobravajući podnositeljki predstavke 20 dana bolovanja. Ta istraga je otkrila da postoji dobar razlog da se pretpostavi da je cifra „20“ bila falsifikovana, najprije zbog toga što je teško razumjeti zašto bi bilo odobreno tako dugo bolovanje zbog dvije modrice. Značajno je to što je pod-

nositeljki predstavke bilo odobreno bolovanje zbog upale pluća. Pored toga, istragom je utvrđeno da u bolnici ne postoji bilješka o tome da je podnositeljki bilo izdato uvjerenje. Vlada je tvrdila da se mora zaključiti da je ljekarsko uvjerenje, jedini konkretan dokaz koji je priložila podnositeljka predstavke, bilo falsifikovano i da ga ne treba uzeti u obzir.

26. Za Državu, podnositeljka predstavke je iznijela samo praznu tvrdnju o tome da je bila mučena. Ona nije potkrijepila svoju pritužbu na bilo koji način i nema nikakvog dokaza koji bi potvrdio da je bila podvrgnuta elektrošokovima i obješena za ruke, kao što je tvrdila. U odsustvu bilo kakvog potkrepljujućeg dokaza, javni tužilac se ne može kriviti zbog toga što nije istražio njenu krivičnu prijavu.

27. Podnositeljka predstavke je osporila optužbu Države da je ljekarsko uvjerenje bilo falsifikovano. Ona se pozvala na dopis od 12. januara 1998. kojim je predsjednik Odjeljenja interne medicine obavijestio dekana Medicinskog fakulteta Univeziteta Dikle da je podnositeljka predstavke 18. jula 1994. pregledana nezvanično i da zbog toga nije sačuvana bilješka o njenom pregledu. Kopija ovog dopisa je poslata Sudu za državnu bezbjednost u Diyarbakiru i nadležnom ministarstvu, na njihov zahtjev, nakon što je predstavka prosljeđena tuženoj Državi.

28. Sud podsjeća da član 3 Konvencije štiti jednu od osnovnih vrijednosti demokratskog društva. Čak i u najtežim okolnostima, kao što su borba protiv terorizma i kriminala, Konvencija apsolutno zabranjuje mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje. Za razliku od većine materijalnih odredbi Konvencije i Protokola br. 1 i 4, član 3 ne predviđa izuzetke od ovog pravila i derogacija ove zabrane nije dozvoljena na osnovu člana 15 čak ni u slučaju javne opasnosti koja prijete opstanku nacije (vidi presudu u predmetu *Aksoy protiv Turske* od 18. decembra 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-VI, str. 2278, st. 62).

29. Sud takođe podsjeća da zlostavljanje mora dostići minimalni stepen ozbiljnosti da bi spadalo u opseg člana 3. Procjena ovog minimuma je relativna: zavisi od svih okolnosti slučaja, kao što su trajanje postupanja, njegove fizičke i psihičke posljedice i, u nekim slučajevima, pol, starost i zdravstveno stanje žrtve. U pogledu osobe lišene slobode, primjena sile koja nije bila zaista neophodna usled ponašanja te osobe narušava ljudsko dostojanstvo i, u načelu, predstavlja povredu prava garantovanog članom 3 (vidi presudu u predmetu *Tekin protiv Turske* od 9. juna 1998, *Reports* 1998-IV, str. 1517–18, st. 52 i 53).

30. Sud zapaža da Država nije negirala da je podnositeljka predstavke zadobila povrede dok je bila lišena slobode. Međutim, Država ukazuje na minornu prirodu ovih povreda i ističe da one nijesu u skladu s navodnom surovošću s kojom je prema njoj postupano. Sud sa svoje strane smatra da je na osnovu dokaza koje ima pred sobom nemoguće utvrditi da li je povrede podnositeljke predstavke izazvala policija i da li je ona mučena u mjeri

u kojoj tvrdi da jeste. On, međutim, nije ubijeden da bi saslušanje svjedoka pred Sudom razjasnilo činjenice slučaja i učinilo mogućim da se van razumne sumnje zaključi (vidi presudu u predmetu *Aydın protiv Turske* od 25. septembra 1997, *Reports* 1997-VI, str. 1189, st. 73) da su tvrdnje podnositeljke predstavke osnovane.

31. Međutim, Sud istovremeno napominje da je to što je teško utvrditi da li je postojalo uvjerljivo objašnjenje za povrede pronađene na njenom tijelu, i da li je bilo ikakve istine u njenim tvrdnjama o prirodi postupanja kom je bila podvrgnuta, posljedica toga što nadležni organi nijesu istražili njene tvrdnje.

32. U vezi sa posljednjim pitanjem, Sud ponovo ističe da, kada pojedinac iznese dokazivu tvrdnju o tome da su ga policajci ili drugi slični državni službenici ozbiljno zlostavljali, nezakonito i u suprotnosti sa članom 3, ta odredba, tumačena zajedno sa opštom obavezom države propisanom u članu 1, da „jemči svakome u [svojoj] nadležnosti prava i slobode određene ... Konvencijom“, zahtijeva da bude sprovedena djelotvorna zvanična istraga, podobna da dovede do toga da odgovorni budu identifikovani i kažnjeni (vidi presudu u predmetu *Assenov protiv Bugarske* od 28. septembra 1998, *Reports* 1998-VII, str. 3290, st 102). Ukoliko ne bi bilo tako, opšta pravna zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja bi, uprkos svom suštinskom značaju, bila nedjelotvorna u praksi i bilo bi moguće da u nekim slučajevima službena lica krše prava osoba nad kojim imaju kontrolu bez ikakvog rizika da budu kažnjena (*ibid*).

33. Sud zapaža da je 15. jula 1994. podnositeljka predstavke pred javnim tužiocem i zamjenikom sudije pri Sudu za bezbjednost države u Džarbakiru tvrdila da je bila mučena (vidi gore stavove 16 i 17). Dokumenta podnijeta javnom tužiocu sadrže rezultate ljekarskih pregleda podnositeljke predstavke izvršenih 4. 13. i 15. jula 1994. Ljekarski izvještaji od 13. i 15. jula 1994. pominju svježe modrice na ruci i nozi podnositeljke predstavke. Zamjenik sudije je u zapisniku sa saslušanja zabilježio da je podnositeljka predstavke izjavila da je, dok je bila lišena slobode, bila mučena.

34. Prema mišljenju Suda, insistiranje podnositeljke predstavke na njejoj pritužbi zbog mučenja, posmatrano zajedno sa medicinskim dokazima iz sudskih spisa, trebalo je da upozori javnog tužioca na potrebu da se istraži sadržina pritužbe, tim prije zbog toga što je ona bila lišena slobode u periodu od 4. jula 1994. do 15. jula 1994. Međutim, ništa nije preduzeto kako bi se ili pribavilo više informacija od podnositeljke predstavke ili o njenim tvrdnjama ispitali policajci koji su radili na mjestu na kom je bila zatvorena. Zamjenik sudije je takođe odbacio njene tvrdnje bez daljeg istraživanja (vidi gore stav 16).

35. Sud smatra da je u ovom slučaju podnositeljka predstavke iznijela dokazivu tvrdnju da je bila mučena. Takođe, treba reći da je podnositeljka predstavke bila istrajna u svojim tvrdnjama sve do suđenja (vidi gore stav 19). Inertnost koju su ispoljili nadležni organi u vezi sa njenim pritužbama nespojiva je sa proceduralnom obavezom koju imaju na osnovu člana 3 Konvencije.

U skladu s tim, Sud smatra da je došlo do povrede tog člana zbog toga što nadležni organi tužene Države nijesu sproveli istragu povodom pritužbe podnositeljke predstavke zbog mučenja.

II. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

36. Član 41 Konvencije glasi:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenjima stranci.“

A. Šteta

37. Podnositeljka predstavke je tražila 100.000 američkih dolara (USD) na ime naknade nematerijalne štete, uzimajući u obzir patnju koju je doživjela tokom dugog perioda lišenja slobode, psihološke probleme koje je ono izazvalo i štetu koju su optužbe iznijete protiv nje nanijele njenoj akademskoj karijeri i ugledu.

38. Država nije podnijela napomene u vezi sa ovim zahtjevom.

39. Sud napominje da je utvrdio da su organi tužene Države prekršili član 3 pošto nijesu istražili tvrdnje podnositeljke predstavke. On nije mogao da donese zaključak u vezi sa sadržinom pritužbe podnositeljke predstavke. Sud smatra da utvrđivanje povrede člana 3 u proceduralnom smislu u ovom slučaju ne može samo po sebi predstavljati dovoljno pravično zadovoljenje za nematerijalnu štetu koju je podnositeljka predstavke pretrpjela. Vršeći procjenu na pravičnoj osnovi, on dodjeljuje podnositeljki predstavke iznos od 2.000 USD.

B. Sudski troškovi

40. Podnositeljka predstavke je tražila iznos od 221.000.000 turskih lira za naknadu troškova nastalih povodom postupka pred Sudom. Ona je navela da ovaj iznos obuhvata troškove prepiske, faksa i prevođenja. Što se tiče troškova za rad advokata, podnositeljka predstavke je tvrdila da je njen advokat na njenom predmetu radio 70 sati. Pozivajući se na minimalnu advokatsku tarifu Istanbulske advokatske komore, ona je procijenila da su troškovi angažovanja advokata 7.000 USD.

41. Država nije imala bilo kakve napomene u vezi sa ovim zahtjevom.

42. Sud zapaža da podnositeljka predstavke nije priložila bilo kakav dokaz o troškovima koji bi mu dozvolio da utvrdi da li su ovi troškovi zaista nastali i da li su bili neophodni. U pogledu troškova angažovanja advokata, Sud smatra da je zahtjev podnositeljke predstavke pretjeran. Odlučujući na pravičnoj osnovi, on podnositeljki predstavke dodjeljuje iznos od 1.000 USD, uz iznos bilo kog poreza na dodatnu vrednost koji se može naplatiti na ovaj iznos.

C. Kamata

43. Sud smatra da je primjereno da na gore navedeni iznos bude zaračunata kamata u visini od 6% godišnje, pošto su gore navedeni iznosi dodijeljeni u američkim dolarima.

IZ NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Zaključuje* da je došlo do povrede člana 3 zbog toga što vlasti tužene Države nijesu sprovele istragu povodom pritužbe podnositeljke predstavke zbog mučenja;
2. *Zaključuje*
  - (a) da tužena Država treba da plati podnositeljki predstavke, u roku od tri mjeseca od dana kada ova presuda postane pravosnažna u skladu sa članom 44, stav 2 Konvencije, sljedeće iznose, izražene u turskim lirama po kursu važećem na dan izvršenja:
    - (i) 2.000 (dvije hiljade) američkih dolara kao naknadu nematerijalne štete;
    - (ii) 1.000 (jednu hiljadu) američkih dolara na ime troškova u vezi sa postupkom, uz iznos poreza na dodatu vrednost koji se može naplatiti na ovaj iznos;
  - (b) da će se od isteka gore pomenutog roka od tri mjeseca do dana izvršenja računati kamata po stopi od 6% godišnje;
3. *Odbija* ostatak zahtjeva podnositeljke predstavke za pravično zadovoljenje.

Presuda je izrađena na engleskom jeziku i dostavljena stranama u postupku 11. aprila 2000, u skladu sa pravilom 77, stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

E. Fribergh
sekretar

C. Rozakis
predsednik

U skladu sa članom 45, stav 2 Konvencije i pravilom 74, stav 2 Poslovnika Suda, ovoj presudi je priloženo delimično nesaglasno mišljenje sudije Bonella.

C. R.
E. F.

DJELIMIČNO NESAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE BONELLA

1. Sud je jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede člana 3 zbog toga što turske vlasti nijesu istražile pritužbu podnositeljke predstavke zbog mučenja, ali je smatrao da je „na osnovu dokaza koje ima pred sobom nemoguće utvrditi da li je povrede podnositeljke predstavke izazvala policija i da li je

ona mučena u mjeri u kojoj tvrdi da jeste¹. Drugim riječima, Sud je odbio zahtjev podnositeljke predstavke i nije smatrao da je „dokazano“ da je ona doživjela mučenje i nečovječno postupanje. Ja se s tim ne slažem.

2. Prije nego što su policajci ispitivali podnositeljku predstavke u stanici čija lokacija nije utvrđena, nju je pregledao specijalista sudske medicine, i nije bilo navoda o tome da je na njenom tijelu bilo povreda.²

3. Podnositeljka predstavke je tvrdila da je tokom isleđivanja bila skinuta, obješena za ruke, da je podvrgavana elektro-šokovima u predjelu lica i genitalija i da joj je priječeno smrću i silovanjem. Ovakve radnje su ponavljane u naredna tri dana. Tokom prva dva dana joj nije davana nikakva hrana.³

4. Podnositeljka predstavke je još tvrdila da je, pod prijetnjom smrću i silovanjem, potpisala „priznanje“ kojim je potvrdila da je član ilegalne organizacije, PKK. Izjava koju je podnositeljka predstavke potpisala takođe sadrži napomenu o tome da su povrede na njenom tijelu izazvane padom.⁴

5. Dva ljekara su, odvojeno, pregledala podnositeljku predstavke, više od nedelju dana poslije okončanja isleđivanja, ali dok je još bila lišena slobode i pod kontrolom policije; oni su pronašli modrice ljubičaste boje na njenoj nadlaktici i desnoj potkoljenici.⁵

6. Podnositeljka predstavke se žalila i javnom tužiocu i Sudu za državnu bezbjednost, prije nego što je bila puštena na slobodu, da ju je policija mučila i da je „priznanje“ bilo iznuđeno mučenjem.⁶

7. Podnositeljki predstavke je suđeno zbog optužbi da je član PKK. Uprkos njenom potpisanom priznanju, Sud za državnu bezbjednost ju je oslobodio zbog nedostatka dokaza, uzimajući u obzir tvrdnju podnositeljke predstavke da je priznanje dala pod prinudom i uz mučenje.⁷

8. Ja vjerujem da je većina, zaključujući da podnositeljka predstavke nije dokazala da je bila mučena i da je njene povrede izazvala policija, zanemarila nekoliko osnovnih i ključnih elemenata pravila o dokazima kojim bi trebalo da se vodi svaki sud.

9. Prvo, Sud je u više navrata potvrdio svoj stav: „U slučaju da je osoba u trenutku lišavanja slobode i odvođenja u policiju bila dobrog zdravlja, a utvrdi se da u trenutku puštanja na slobodu ima povrede, na Državi je da pruži uvjerljivo objašnjenje o tome na koji način su povrede nastale, a ako to ne učini, očigledno je da se postavlja pitanje povrede člana 3 Konvencije.“⁸

---

1 Stav 30.

2 Stav 11.

3 Stav 12.

4 Stav 13.

5 Stav 14.

6 Stavovi 16 i 17.

7 Stav 19.

8 *Selmouni protiv Francuske*, 28. jul 1999, st 87 (biće objavljeno); *Ribitsch protiv Austrije*, 4. decembar 1995, A 336, st. 34; *Tomasi protiv Francuske*, 27. avgust 1992, A 241-A, st. 108–111.

Na osnovu toga je jasno da, ako postoje povrede kojih nije bilo u trenutku hapšenja, *nije* na podnositeljki predstavke da dokazuje svoje tvrdnje o mučenju ili nečovječnom postupanju. Teret dokazivanja se prebacuje na Državu, na kojoj je da pruži „uvjerljivo objašnjenje“ u vezi sa ovim povredama. U ovom predmetu Država nije uradila ništa kako bi pružila takvo objašnjenje. Prebacivanje tereta dokazivanja je prvo pravilo o dokazivanju koje je u ovoj presudi zanemareno.

10. Drugo, na sličan način nije uzet u obzir ni glavni zahtjev koji se odnosi na standard dokazivanja. U ovom predmetu Sud nije izričito rekao da je podnositeljka predstavke imala obavezu da dokaže svoje tvrdnje o mučenju „van razumne sumnje“. Ali *to* jeste standard dokazivanja koji je Sud do sada postavljao u vezi sa tvrdnjama o mučenju i nečovječnom postupanju; očigledno je da je podstaknut ovim zahtjevom u vezi s dokazima, Sud očekivao da podnositeljka predstavke dokaže svoje tvrdnje „van razumne sumnje“.⁹

11. Nezavisno od propusta većine da primijeni pravilo prema kojem je na Državi da nosi teret dokazivanja (vidi stav 9 ovog mišljenja), smatram da je standard dokazivanja – van razumne sumnje – koji Sud zahtijeva u predmetima koji se tiču mučenja, pravno neodrživ i u praksi nedostižan.

12. Dokazivanje „van razumne sumnje“ predstavlja najviši standard, koji je odgovarajući i poželjan kada se utvrđuje *krivična* odgovornost. Niko pred sudom ne bi smio biti osuđen na gubitak slobode, ili na drugi način kažnjen, ako njegova krivica nije dokazana „van razumne sumnje“. Ja bez ikakvog oklijevanja prihvatam taj strogi standard. Ali u drugim oblastima sudskog odlučivanja, standard dokazivanja treba da bude srazmjeran cilju kojem utvrđivanje istine stremi: najviši stepen pouzdanosti u krivičnim stvarima; ostvarljiv stepen vjerovatnoće u drugim stvarima.

13. Suočen sa različitim verzijama događaja, Sud ima obavezu da utvrdi (1) na koga zakon stavlja teret dokazivanja, (2) da li ikakve pravne pretpostavke idu u prilog jedne od suprotstavljenih tvrdnji, i (3) koja se od protivrječnih verzija događaja čini pouzdanijom i uvjerljivijom. Dokazivanje „van razumne sumnje“ može, po mom mišljenju, biti samo u ulozi uljeza u „građanskom“ postupku, kakav je kontradiktorni postupak pred ovim Sudom. U stvari, koliko ja znam, Sud je jedini tribunal u Evropi koji zahtijeva dokazivanje „van razumne sumnje“ u stvarima koje nijesu krivične prirode.

14. Očekivati od onih koji tvrde da su žrtve mučenja da svoje tvrdnje dokažu „van razumne sumnje“ znači staviti na njih teret s kojim se oni ne mogu izboriti, i nepravično je od njih tražiti tako nešto. Nezavisni posmatrači se, koliko je meni poznato, obično ne pozivaju da prisustvuju mučenju, niti se transkripti isleđivanja umnožavaju i dijele na kraju svake runde mučenja;

---

9 Prvi put izrečeno u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 18. januar 1978, A 25 st. 162, kasnije i u *Labita protiv Italije*, 6. april 2000, st. 121 (biće objavljeno). O neadekvatnosti standarda dokazivanja „van razumne sumnje“ u predmetima koji se tiču člana 3 vidi Loukis. G. Loucaides, *Essays on the Developing Developing Law of Human Rights*, Martinus Nijhoff, str. 158.

njegove žrtve ostaju same, šćućurene u deprimirajućoj i bolnoj usamljenosti, dok tim islednika ima gotovo neograničene mogućnosti na raspolaganju da poriče da se desila jeziva priredba, ili da negira svoje učešće u njoj. Usamljena pritužba žrtve je skoro uvijek suočena sa poricanjem „potkrijepljenim“ od strane mnogih.

15. Ako Sud očekuje od žrtava torture bilo kakav „čvrst“ dokaz, mimo onoga što njihove povrede govore same za sebe, on nagrađuje i podstiče „nejednakost oružja“ prisutnu u većini slučajeva mučenja.

16. Treće, Sud je, po mom mišljenju, ostavio po strani ključno pitanje vjerodostojnosti. Ja se pitam da li Sud, sjećajući se brojnih predmeta koje je razmatrao, a koji su se ticali mučenja, ima ubjedljive razloge da gaji povjerenje u organe bezbjednosti koji za sobom imaju neslavan učinak, prije nego u one koji tvrde da su bili njihove žrtve. Nijesu iznijete tvrdnje kojima bi se osporavali lični integritet i poštenje podnositeljke predstavke, izuzev nesrećne okolnosti da je bila supruga borca za ljudska prava. Pitanje je, u ovom slučaju, trebalo da bude: imajući u vidu vjerodostojnost obje strane, od koje od njih bi se prije moglo očekivati da sudu iznese vjerodostojan opis događaja? Od organa bezbjednosti?

17. Četvrto, teško je procijeniti kakav je „dokaz“ Sud očekivao od podnositeljke predstavke kako bi potkrijepila svoje tvrdnje da je bila višestruko mučena tako što je nasilno skinuta, vješana, izložena prijetnjama smrću i silovanjem i lišena hrane. Ovakva vrsta razonode ne ostavlja naročito veliku sumnju za sobom opipljive tragove, tako drage specialistima sudske medicine. Dakle, ponavljam, jedino razumno pitanje je trebalo biti: ako uporedimo vjerodostojnost obje strane, za koju od njih prije možemo biti uvjereni da je na strani istine?

18. Lično, ja ne bih imao puno nedoumica u vezi s odgovorom na ovo pitanje. Izgleda da je većina mislila drugačije. I njen zaključak je neosporiv – ako pri ocjeni vjerodostojnosti počete od pretpostavke da se podnositeljki predstavke (čiji lični integritet i poštenje nijesu osporavani) ne može vjerovati, a organima bezbjednosti, čiju je krivicu za ubistva, mučenje i nečovječno postupanje ovaj Sud utvrdio u više navrata, može.

19. Na kraju, Sud je jednoglasno utvrdio da je tužena Država prekršila član 3 jer nije istražila pritužbe o mučenju podnositeljke predstavke. Drugim riječima, Sud je smatrao tuženu Državu krivom za neizvršavanje svoje obaveze da sprovede odlučnu istragu, prikupi dokaze i utvrdi činjenice. Ali onda, pošto je utvrdio da je oskudica dokaza krivica tužene Države, Sud posljedice propusta Države svaljuje na podnositeljku predstavke. Ona je kažnjena zbog toga što nije priložila dokaze koje je, prema Konvenciji, Država *dužna* da pribavi. Ma koliko se trudio, ja ne vidim da je ovo dosledna metoda odlučivanja.